

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Балабақшада өсімдіктерге зерттеу жұмысын жүргізудің балаға әсері.

ЖАРИЯЛАНДЫ
26.07.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/181912/>**Умбеталиева Лайлим Маханбетовна****Лауазымы: Тәрбиеші.****Атырау қаласы****25"Еркемай" бөбекжай- бақшасы.****Балабақшада өсімдіктерге зерттеу жұмысын жүргізудің балаға әсері.****Кіріспе**

Балабақша – мектепке дейінгі жастағы балалардың алғашқы танымдық ортасы. Бұл кезеңде бала табиғат құбылыстарына қызығушылық танытып, «неге?», «қалай?» деген сұрақтар қойып, қоршаған дүниені тануға ұмтылады. Осы кезеңде табиғатпен байланысты тәжірибелер мен зерттеу жұмыстары ерекше маңызды. Өсімдіктерді бақылау, зерттеу және күтіп-баптау – баланың табиғат туралы білімін тереңдетіп, ойлау қабілетін, қиялын, эстетикалық сезімін және экологиялық мәдениетін дамытады. Өсімдіктермен жұмыс жүргізу барысында бала тіршілік иесіне қамқорлық көрсетуді үйреніп, еңбекқорлық пен жауапкершілікке тәрбиеленеді.

Негізгі бөлім.**1. Танымдық қабілеттерді арттыру**

Зерттеу жұмысындағы басты мақсат – баланың табиғаттағы құбылыстарды түсінуіне жол ашу. Мысалы, тұқымды стаканға отырғызған бала оның біртіндеп қалай өнетінін күн сайын бақылау арқылы өз тәжірибесінен үйренеді.

Толық әсері:

- **Салыстыру дағдысы:** Бала бір апта бұрынғы өсімдік пен бүгінгі жағдайды салыстырып, өзгерістерді көреді.
- **Байқағыштық:** Ол өсімдіктің бойының өсуін, жапырағының ашылғанын, түсінің

өзгеруін байқайды.

- **Себеп-салдар байланысы:** Мысалы, суарылмаған гүлдің қурап қалғанын көргенде, судың тіршілік үшін маңызын түсінеді.
- **Логикалық ойлау:** «Күн сәулесі болмаса өсімдік неге әлсірейді?» деген сұрақтар арқылы ойлануға, қорытынды жасауға үйренеді.

Тәрбиешілер бұл үдерісті қызықтыру үшін бақылау кестесін немесе күнделік жүргізуді енгізсе, балалар әр күнгі өзгерістерді суретпен немесе сөзбен белгілеп отырады. Бұл тәсіл олардың жүйелілік пен тәртіпке үйренуіне көмектеседі.

2. Эмоционалдық және адамгершілік тәрбиесі

Баланың табиғатқа, әсіресе өсімдіктерге деген қамқорлығы сезімдік тәжірибелер арқылы қалыптасады. Кішкентай гүлді суарып, оған көңіл бөлу – бала үшін үлкен қуаныш.

Толық әсері:

- **Жауапкершілік сезімі:** Өзінің күтіп жүрген өсімдігінің жағдайына мән беру арқылы бала істің нәтижесі өзіне байланысты екенін түсінеді.
- **Мейірімділік пен жанашырлық:** Өсімдік қурап қалса, бала оның себебін ойлап, өз әрекетінің маңызын сезінеді.
- **Табиғатқа сүйіспеншілік:** Ерте жастан табиғатқа жақсы көзқарас қалыптастыру болашақта экологиялық жауапкершілік сезімінің дамуына әсер етеді.

3. Шығармашылық ойлау мен қиялды дамыту

Зерттеу жұмыстарында шығармашылық элементтерді қосу балалар үшін ерекше қызықты.

Толық әсері:

- Өсімдіктің суретін салып, оны әр түрлі түспен бояу қиялды дамытады.
- Өсімдіктер туралы шағын ертегі немесе әңгіме құрастыру – баланың сөздік қорын байытып, қиял-ойын кеңейтеді.
- Бақылау нәтижелерін сурет, коллаж немесе макет түрінде көрсетіп, өз бетінше шығармашылық жоба жасауға дағдыланады.

Тәрбиеші балалармен бірге гүлдің «өмір жолын» бейнелейтін альбом жасау, табиғи материалдардан қолөнер бұйымдарын дайындау сияқты тапсырмалар бере алады.

4. Сөйлеу және тілдік дағдыларды жетілдіру

Зерттеу нәтижесін әңгімелеу – баланың тілдік дамуы үшін таптырмас әдіс.

Толық әсері:

- Балалар бақылағанын айтып беру арқылы ойын жүйелі жеткізуді үйренеді.
- Өсімдіктің бөліктерінің атауын (тамыр, сабақ, жапырақ, гүл) біліп, сөздік қорын байытады.
- Тәрбиешінің сұрақтарына жауап беріп, топпен талқылау барысында қарым-қатынас жасау қабілетін дамытады.

Мысалы, «Біздің гүл бүгін қалай өзгерді?», «Қандай түсті жапырақтары пайда болды?» деген сұрақтарға жауап беру балада өз ойын еркін айтуға мүмкіндік береді.

5. Экологиялық сананы қалыптастыру

Экологиялық тәрбие – қазіргі замандағы маңызды құндылықтардың бірі. Балабақшада өсімдіктермен тәжірибе жасау – табиғатты қорғау сезімін ерте жастан сіңірудің тиімді жолы.

Толық әсері:

- Бала тіршілік иелерінің өміріне сыртқы жағдайлардың әсерін түсінеді (су, жарық, топырақ).
- Табиғатты қорғау туралы алғашқы түсінік қалыптасады.
- Әрбір тірі жанның адамға тәуелсіз өмір сүретінін, бірақ адамның қамқорлығы оның дамуына әсер ететінін үйренеді.

6. Еңбек сүйгіштік пен шыдамдылықты тәрбиелеу

Өсімдікті күтіп-баптау – бала үшін еңбек дағдыларын қалыптастыратын маңызды іс.

Толық әсері:

- Балаға жүйелі күтім жасау – еңбекқорлық пен ұқыптылықты үйретеді.
- Сабырлық пен төзімділікке баулиды, себебі өсімдіктің өсуін бірден көру мүмкін емес, ол уақытты қажет етеді.
- Кішкентай жетістіктер (гүлдің ашылуы, жапырақтың өсуі) балаға үлкен қуаныш сыйлап, еңбекке деген құлшынысты арттырады.

Қорытынды

Балабақшада өсімдіктерге зерттеу жұмысын жүргізу – баланың жан-жақты дамуына ықпал ететін кешенді әдіс. Ол:

- Баланың танымдық, логикалық және шығармашылық қабілеттерін дамытады;
- Табиғатқа деген сүйіспеншілік пен қамқорлық сезімін қалыптастырады;
- Сөйлеу дағдыларын жетілдіреді және сөздік қорын байытады;

- Еңбекқорлық пен шыдамдылықты тәрбиелейді;
- Экологиялық сананы ерте жастан сіңіреді.

Өсімдіктермен жұмыс жүргізу арқылы бала тек табиғатты танып қана қоймайды, сонымен қатар өз әрекетінің нәтижесін бағалай алатын, табиғатты аялауды білетін, еңбекқор, шығармашыл тұлға болып қалыптасады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Темирова Л. Ж., Темирова Л. Ж. Мектеп жасына дейінгі баланың танымдық белсенділігін дамыту // образование в XXI веке. – 2022. – С. 99-105.

2. Капенова А. А., Калипанова К. Т. ӘОЖ 372 Ізденушілік әрекет барысындағы баланың танымдық белсенділігін дамыту

3. Интернет желісі

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.